

Lundhåll.

Jag har visst hört att de äldre som var födda på 1830-talet omtalade om dåliga årsstäder på 1840-talet att grödlorna slagit fel och att de fick dräga ut brödet med rotfrukter det var försök för potatis var ej kommit i bruk då råttorna brottes och blandades i bland degen, och även sysor togs till hjälpe, men det var endast fröna av sysorna. Men 1868 talade de gamla om de svåra åren 1867 men 1868 väst som om besättare omtalade att inget regn fick de på våren och inget på sommaren och brände solen högt som hon som besättade sädet, vi väntade varje dag på regn och om svällarna hunde det måltva till, och vi försökte på regn men om morgonen var solen uppe, då blev det brunt detta år, och årets året efter, och lagret av brötsäd hopp på att laga slut, men de hade valka binas som de planterade då de brökte till att fördryga degen, och potatisen hade slagit fel omars, blandade de potatiser i brötdelen. Morötter som solringes medel. Rövna på risjärn och rafflen därav utpressas med tills vatten blandat, vat och jäms vid saker eld kokaad, ger en god särpan. Morötter myttas till röngar sätter i körtsoppor, och stuvade åter med både fisk och potatis sätter till till brökar m.m. även som laternemedel, och brötsjukdom, potatis morötter, och den sjuka gurglade sig

LNU 7 72.

i halsen med det krokiga mörtspader, bekröntes som utsättningens fullt bote-
medel, också sions mörötter, att åla om morgnarna var vta läkemedel mot
blodkrist, eller pressa de svine mörötterna genom en tunn duk, och dricka därför
som en gammal gumma som drycket sådan mörotskaff morgnar och kvällar,
och fått nytt blod, och lura härspråne som gamman sade de hade dödskrämt
mig och då var hon 60 år, hände till hon blev över nittio år.

Ersättning för kaffe, var sago, från vele, södbutor Citroës röter, de planterades
på våren av fläckiga planter eller såddes för av ektoria i upplagt land, och drev
upp planter som de upplanterade, de tog en del grönbönsdeg vid fröbeteckning,
gullade degen i långa strängar, i lyskantig form strax av dem i tunns längd
sattes på plåt och saltes in i ugnen och skulle haue märkt brun färg genom bränd
av dessa törningar krokiga kaffee, på 1880 talets fram "citrosian" ut i diversiteten
i hvarats långa stränger hällades på allmogeporsåka "ce gosja" senare kom en kaffe
tillsats i papprörskar. "Inlubi", men det gav god smak till lite kaffe och "äter-
kaffe". Runt kaffe var ej bruk på landsbyggden i bondgårdarne utan vid deras
större gillen, i det alltidligga röntades ej kaffe utan om morgnarna, och då endast
en kopp, och draktejofsen som satt nere vid den nedresta bordkanten han hade en
kopp som där var en liten i ovankanten, så han fick aldrig en hel kopp kaffe.

Tobak som essättningens medel hade de torrskede grönblad, och lövblad, eller fölkskrta också benämnt "fa fass" tobak. Svamp som såtnades mest gaffig var flugsvampen, benämnt "flue svamp" förr i äldre tid var fölkskrta var på bondgårdarna i slottstugan en "sezenad" av flugor i sommaren varma dagar, och i fönster var liggda flugsvampar och på bordet stod två flugglas, vid middagstiden vore de fulla av flugor. Kantselleren varo de som folk mest plockade de vore ju lättå hämma igen, även Karl Johans svampen och fjällskivring, men kantsellen höll de gamla kvinnorna sig till, den hade de mest fastvredne för. Kvinnor vore sakerare svampkämmare än minniskvinnor, efter ett par dagars sezn en höstdag gick jag ut i skogen uppå på gönige åsen i en bokskog var godt om kantseller, och i sydrespet efter detta lämpliga svampväder, men när jag kom upp i svampskogen kunde jag ej finna någon svamp, så jag tankte här folk varit galoppat här, det var ju ganskun tidigt på förmiddagen men upp i skogen gick en flock kor de gick där och plockade svamp! En kvinna här i flässlektom hon gick i skogen och plockade bär, och sådde på torget svamp han aldrig plockat, men så sag hon att en del torpkvinnor hade svamp och de gick förtid, och vägrade ej plocka armen svamp än kantseller, och det hade hon plockat en del som hon

Sade på torget. Dorn hon talade i dessa ordalag: Ja va paa föred i Lördes
o ha ede svamp mä me, o där kom ejm fm fm, fm, o frangt ha svampen
föstar, ja red in te ha den kan va vär! "Sa muk Amman". Jag givver er 1.60
för svampen sade fm. Ja den faur furen den: "Sa muk Amman".

Älga, sonör svamp mukla, För några hundrår tillbaka var där inta många
som sade någon tank om svamp som matmyllig så att nära folks som kommit
till världen om svampen som ättes så var det folk från städerna, och av de
mer borgna klasserna, så stadsbor som kom ut på landet och ville slotta svamp
så fick de det gärna, och till och med sade landborna ja svamp han du
götta om di san En fler svampen mä.

På värren när Saven berjade att gå upp i Träden så foz en fyrtiår tillbaka
så var det mycket värre att de tappade Saven ur stora björnen, de bortade ett
hål i björnstammen och i det satte de rör av rass och det var en medspur
som sattes in i det bortade hålet sedan skars en lodrätt skära på halv atr
upp i björnstammen och ned till det bortade hålet, ej satte de en spamm under
röret så björnsaven sammner i den, och de kunde få en spamm på 5 till 6 full
av björnsau, det benämndes "berke la" Tappa "berke la" men de fick inte gå
för härdet åt björnarna med sådan åderlättning, denna björn gör haende
de till att dricka fullsat med bonung

Vänter i fryseldgården: Iris - Fenktål tycker om Sandbehandlad jord blommar
i Juli, från magna på hösten: från av fentål och iris mytjas till brödbergallor
Dill sås, från om våren även om hösten, blomkransen mytjas vid gurkinställning
Körvel sås tidigt på våren den sår sig själv, från mytjas i kål med en söt akting
tubet, de gamla bioblommorna hade alltid körvel planterad, och när fin skrämmade
sö tog de en handfull av bioblommor och bestredt biskupen in vändigt den
sötakta tukten töcknade vin på kuppen, laven del krusmynta, pepparmint, ett
gott läkemedel trots som te som tjärtindrande äventruende för andnings-
anordningen, is ayu, zinkbuta, Sabria = läkeblad, libsticket, Zababesrot, m.m.
Problema ett bra medel att lägga på bränning är det onesa rusande, matöft-
bla mot hanepr. i magen, en kek om morgonen kallad fram mattusen, en kek på bränning
magstörkande, kummis på bränning mycket vanlig som mattpräriani,
nejlikor hade sin goda verkan på bränning mot magtaner.

Pors på öl löredde det berusande, även på bränning hade det sin goda verkan
Massa i Trädgårdar, tog upp det, och töcknade det, var det bra medel när
de strassade trädgårdar de bleva så vita och så söt mossiga upp & knurvalmet,
Som medel mot chyra i sängar och var pors utmärkt lade pors i bland främen
Så försvarar loppor och skräckor porsen berömdes här i gänge för "pors"

Övalöst harr en besta smak och stark luke blommorna äro starkare än bladen och brukas också för att stryckla uteläder förmäl. Dödheten växer på dessa platser även den är förgalaktisk och besta, och är mylig vid och allmänt vid mägsjukdomar utan även andra sjukdommar, En och lungsenar brukade sätta i häromma i sådesbringarna, också lade de sägfridstekorna i sådesbringarna, men det var för att brödet skulle hålla sig friskt ej möglar eller så lätt forsa. Mot vägglös förgörande var eftersö modet "juass".
Pors, uppkoppt i vatten att huvata längställen och gotr. och fotlistor i sommen.
Färgning av tyger. Flera av vissa vilda växter innehåller gult färg och kumna även brukas till att färja gult, sådana äro hundkummin, ett hundkum, gullris, ginsé, gullnåra-benämnd "karna mög" ginsé, harris linnfjädrblad, öngskärar. Blå färger finns i flera blå blommor, men icke så bestäffade, att man kan färja därmed. Den blå färgen i blå bär- (gamla mannes "tygmannen") och kan brukas. Brun färg som är varaktig fåt man av stenrossa, och tunglau. Även det gröna som sitter kring vattälter, och i vattälternas strall finns ett vackert brun färgämne.

Dyltka finns i flera sorts bark, såsom av ek, björks, trädskadjan och al. Alla sådana växter som hara mycket örör och som är dragande art

Kunna brukas till garnvärk, ty de innehålla ett innre, som kallas garn-
ämne, flera av dessa är så bestyrkande, att om de blandas med järnvitrin och
vattnet, så blir det en svart färg. Därfore brukas gallappelen, ekträd, mydönris,
blodrot, till svart färg, gallappelen är inga frukter utan sunda ihåliga urväxter
på enstaka ekträd, de växa ut omkring en insats som där lagt sina ägg för
att utväckas, av gallappelen och järnvitrin eller grönvitriol görs sterinblöts.
Mydönris kan insamlas och brukas av garnvärk och färgare i stället för de
blad, som de trotsa utifrån och som kallas "sumack eller somack".

Ägg färgades med lökstrål som lades i vatten nära äggen. Frökté, och när äggen
varo frökté och upptagna varo de ^{gula} grypa i strålen.

Blommor som odlades i trädgårdarna, varo blomklockor, eller snödroppar,
(de första vårblommor) gula påskliljor, vita pingstliljor, entela och dubbla eller
marielitter, brancigula ligror, krysantemor, pioner, riddarsporrar, studentnejlikor,
(borstnejlikor) tuvenstjörnor - "tuvenpyttor" gossen, och glöden i det gröna, lavendel, isop,
munkhätt, löjtantsbjärtan. Etanipa reseda, solrosor, aster, tolvkojor, lejongap
Stockrosor, lackwickor, gyllenklocka, linckojor, fingerlözs blommor, "brudslöja"
kuskar, syzener, schersmimer, snöbollsträdet, förmorsbuskar röda och
vita, osminkubbar, spirea, rosamen, svärdliljor, Salvia elatior, balsamblad,

En gammal buske. Hällar träd. Pepper buske blommar förs i våren, ofta före
 Krons avgång, välluktande. Vårer åro färtiga att äta. Barrmets blommor.
 Var kvinnor och flickor gick till kyrkan om sommaren hade de nägra gravar
 buren del som de instyckte in mellan sparbokon och en röd nästelik som de höll i handen,
 nägra hade nägra luleblad instukna på samma sätt. Och de som bodde
 i näsheten av kyrkens smyckade sina anhöriges gravar, på födelsedagar
 var det mycket vanligt att gratulera föremålet i fråga med en blomsterkvast
 eller "urblakvast," på 1880 Talet blev det mere modern i handelsaffärerna hade
 de vackert silvrigade papper till blomsterkvaster, en kvinna med sinne för den
 vackra blomsterprakten tog ur hemträdgården de blommor som mest passade,
 för en lovande urblakvast, till midsommartosten, majslängen smyckande,
 från varje bondgård kand pigorna en krans till majslängen, och då var de
 vackra pionerna färdiga, som fick smycka den höga majslängen. Från min
 barndoms tid var det ej så mycket vanligt med blommor i summen, de
 sadde, att de å grammare nuvar doij stan i fräg gator, Ta doij ing dom sau stan
 de inte längre, för doij smurarna fort, Men i sommarnas varma dagar
 hängde de en ihopbunden färskt lyxkvast i stossugan tak för fort mot
 kväll. Sambrades, sinnom tusentals flugor i den, och sedan det brukti mört
 (var flugorna särslade, tog de en sækta och bröddle om kvisten,

På 1890-talet följde de blivna mera allmänt att dekorera med blommor
i hemmen, men Stjernorna på landet var det mycket allmänt där gick en
gammal gamma och pratade med sina blommor, och en och annan fick
följa med in i en gammal bringare, till fagnad i hemmet.

Läkekonst och Magi:

Vattenblöver eller treklöver växer vid sjöstränder i vatten över hela landet,
dessa tre och tre blommor är mycket värda, den är endast best, pryddelaktig,
och brukas helst tilltak med sötkaka mot dålig malsmälting, och ett bok mot
värk. Stjernorsblommor kallas även "natt o dag" och är mygg mot strabb och
skott. Hos barn, 1888 när jag gick i folkskolan utsätts strabb i strålen en
bentkamhet till mig påde fått denna sjukdom och även jag fick den, och det var
en ständigt blåda tråde natt och dag, där koste min ^{mor} Stjernors blommor i vatten,
och krattade mig på hela kroppen, och jag fick svavelblomma att taga in det
skulle driva ut sjukdommen, och jag blev också bra, men det var ett elände innan
man blev fri för den, en woman vänt som är mycket mygg mot strabb kallas
"Skavatta", den växer i träd har vita blommor samt sonala blad. Sånsida
som växer hos oss i berg på jordfasta stenar och är en slags omgbunke.
Rötterna smakar nästan som färvels, och god vid bröstsjukdom.

Bomörts en giftig växt växer över hela landet, på feta ställen vid gårdsgränder, eller i betesmarker. Bladen kunnas sätjas till apoteket, som därav bereder många nyttiga läkemedel! Flår är en växt mycket lik denne men är ej giftig och kan användas till läkemedel benämd Johannisblöda, Johannis ört.

Johannisblöden är en 3-5 dm hög mångstjälking med som allmänt förekommer på steniga backar, torra ängsmarker, värten har smalt ägg-formda blad, och fembladiga mönstrade blommor i topplåtade sommarängar, fröna kokas sante, medisin för nyföddande, diare, och magtrycka, det är också bra att dricka för flickor och pojkar i övergångs åldern.

Packtymjan, även kallad vindtymjan växer i grusbadar och torra torra sandmarker, blommor i juli och september, den är snällt utbredd, luktande sötaftigt i härlig buskar 5-8 cm höga, de ljusröda småblommorna som sitter i knippen i grontopparna. De blommar under grunarna avskäras, och torkas på en luftig plats, en gammal reklamerad värt ånda ut från den antika tiden som folkmedicin är den mycket bra mot luftsorsfaller och luftsors astma. Skrock om Tymjan i väldskräligt härseende som ett medlet att hålla troll och häxor på avstånd

Därför hängdes en tingjansknyppe över pallstötten, ty som vederförande häna till en sådan döse, så hade han inte annat att göra än vända. Varje sommar plockar jag backtunjan och torkar, och kan bekräfta att det verken prava kran i alla fall, ett berömmes det att man kan bevaras som strömbet om mändicker le av backtunjan, men det har jag inte bekräftat om, men de som har den givit rekondenser jag detta om talade! Vänderrot - Valerianrot, den växer på fuktiga ängsmarker och blommar under högsommaren. Rotstocken är rundad äggformig, intill 5 cm lång och 3 cm i diameter, på apoteken finns torrtad vänderröt. Skrubb om vänderröt.

Man brukade även ha en vänderröt hängande i taket, ty om en gammal kvinna bråddle in i rummet, och genom lyftet hänget sattes den i rörelse i ett nedhängande snöre så kunde man se vad slags besök Det var, nämligen en häna. Under medeltiden användes vänderrötens frötsiga viril för befridande av fräckhetsdrycker, bråddle en man, ung eller gammal, en kvinna som inte ville ha honom, så gick han till Fraktons häna, som för god beträffning byggde en fräckhetsdryck till honom. Slog hon dema i vir och lyjd kvinnan, så väntades hemmes häg genast till honom. Denna slog verkliges ofta in, ty dessse fräckhetsdrycker innahöll

vänsafter, som hade förmågen att oerhört seba förschriften, så att kvinnan ofter att ha inmyndigat drycken faktiskt inte hade konar närlig över sig själv. Bynes varo dessa hästekssdrycker allts mto sō ostyldiga, som var fört i nämistor i altnähet lro. Kvinulon eller Bradgårds rutan, en 3-8 dm hög belopson habbukte, som mycket gick ocklades i gamla Bradgårdar, de gamla varo mycket mer kämase i jordens blomster, denna växt har dubbelrönsder-
stråna, nästan gröniga blad och gulaktiga blommor, som är samlade i aseglblundna knippen i toppen och själksgrenarna. Toppblomman är 5-falig, sidoblommorna 4-faliga. Bladen insamlas i maj- juni innan blomningen.
Pästan ^{och} är en genomträngande, skarp pälsmisk lukt och bitter krydd-
smak, men vid kostningen minskas både luktens och smakens. Så att
luktens lefir angenäm rosaktig, och smakar bitter och aromatisk.
Denne ört var en bra hjälp mot samlösamma sjukdomar pestsjuka
m.m. Kvinulon var en fosterfördrivningsmedel, att hon var känt som
abortiv medel i ständigt brak och än i dag det var bladen som var fungivande
över det gamla bruket av vinrutan som medel att nödalla hins restringen
och underbycka vällustiga ^(drömmar) med pollutionee, anses som ett visst berättigande.
Som tryckslättant används hon på sina ställen firkackad på smörjgas som tryckslätt.

En embuské en dvärgbuske på en hattanetts höjd men även 1-3 m och restiga
frögångsträd på 10 meter, utanför med den gamla bygatan i Kasby, Stoby.

Socken vid en bondgård stod i en rad enskilda 10 par i höjd 4-5-6 m.
men när vägtrysselen tog hand om vägarna så framförst några enskilda för de
skymde utvärlden i vägkanten, och senare blev en näring av vägen som kom en 100 m
från den gamla vägen och så bleva enskilda nedhuggna. Enen är till mycket
nyttig i medicinens hjärtse. Bären och ristkvistarna användes även till inskickningar
vid rheumatism, isthia och eggskott. Dekorativt förfärdade en härlig dricka
som bloddränande, slamtörande, urin- och svedtävande medel. En bärtsjuvin,
som intages som magmedel. "Starka om Enen."

Bläckflikstående vändes spända ju under medeltiden om för soll att hålla
trånor på avstånd. Blångde man en entrüst över ståndösen, skyddade den mjölken från
att bli försärad. Röking med entrüst var ansågs vara det bästa medlet mot
försägande av smitsamma sjukdomar, och det anses än i dag på samma sätt
att försägning av entrüst i summen att avlägsna ofunne luft, det var en
gängse sed i min barndom, även byggde de dricker av entrüst, de insamlades
under lass vädertek salumta, att lekar lades under buskarna pistar, men mell

I midig häpp, då på taket nedfallande, mogna bärer hängföllas och utbredas i
timra tager på ett sensögt vindsgolv, där de få förvarigga tills de åro fullständigt
toga. I mina barndom är fick jag enkäts dricka hos en torpare kvinna
i Bäckingeås torper var beläget på hemmanet 3-4 intill madsjön hon var
läkekrumlig samlade örter, och tog blodigheter i madsjön - och i ett gäl vid Torpare
som var byggdens lila kumma, var folk till hjälpe vid sjukdomar, såsom vid
slag till och med vid landbräck, kunde hon få in igel i munnen vid den växande
landen. Torparen hette Sven Gustavsson, och hans hustru Petre Johanna Svensson
Enen var till en god hjälpe för hörnmaskarna som ^{de} efterfrågade enekämperna.

Taklöv eller Taklackjän.

Bladen som bärna lukt och ha en sydig blommig smak, insamles om
våren - sommaren, Taklöken hade sin mestlek, den ansågs att ^{de} avvärge
eldsväder, av hus och gårdar, jag säg också på de gamla hade planterat
huslök på taket för att frö gården från eldsveda. Postrade örten, så
betydde det dödsfall innan årets slut. Den friska saften av bladen
är i folksmedicinen även bezönd som medel mot värke i öronen,

¹⁴ Jag har planterat Taklöke i ett stenparti, för allt gemina värter häller jag på,
lavender, isop, salvia, leginkonon, myrtifikation löjtantsbjörjan m.fl. 2.

Ombunkke. Ombunkken förekommer överallt i våra trakter, särskilt
på fuktiga ställen, men förs ej föroreningar med majbräken som saknar all vete-
rsraft. Denne väntes av förs om mig bekant från beandommen. Denne förra
ombunkken förs i min barndom hade jag skrofler - det är en borgan till
tuberkulos, men berördes då med förtämda morm, jag minns jag hade ondt
i ögonen då var ej läkare ej mycket anlitade, på landet byggden, och också för
dessa att anlitas, men mina föräldrar anlitade en läkare som kunnat i Bjärrum
jag var i ålder av en sju år, så jag följde med min mor dit, för jag minns
att ögonen varo så mycket engripna, så när jag kom in sågde bländade det
i ögonen, jag minns vi kom in i en grotta bonden och där var en vanlig
nyter bondkvinna, som tog vänligt emot mig, hon var den som hjälpte mig ett godt
steg fram i livet, det första hon såg mig så sade hon. Pungen har iskrovor
men det skall nog bolas, ni kom i tid, det första hon sade var: Ni skall jula
om bunks: brågen, men ni skall taga det sätta och så bestöver hon huden
sug ut, men ej "majbräken" de skall ni sensa, och forsa på en vind, sedan
stoppas i ett torrt bolstervar, och det skall hon ligga på, och så skall hon
äta osyssat bröd, och ej äta fett glösta påst rönsköt och så om morgnarna
svälta ögonen, med vattnet men taget i en ren baks- sinnandess vatten.

M. 11423:16.

Och boda en gång i veckan i varmt vatten i salt och tullkvaristar, men huz
eller var blev jag frisk, och har inte varit sjuk, och hälsan har varit god.

En läkekvinnas far i min hemost var en färnvegssöndare kusken

Ema Persson född 1833 den 24 December dog den 19 November 1916
född i Råvninge by Flästveda socken. ("i Södra Læreda d.

Hon plackade läkörter, kople läkepläster måtte får gula sjukar om.

Hon hade så god blaskhet på alla läkörter, och kom hemmes man
hem och var sjuk, förskyning sjukdom botades ^{med} med hon

Skulle drickas varmt och hälsö om det skulle ha va sin fulle verkan

så skulle där vara en stor syr brännin i, och så i säng, och stort

allebostler på, och så sätta och byta om, och var det något svårare,

så hade de kommit ut för något i vädrat, då fick de söka sig

med sitt systers öster, en plätt med glödor lades på golvet på en

plätt och där över skulle den sjuke ställa sig i barriärsingel,

och så tog läkekvinnan tre kaorn ^{tre} knut kastade på glöden, det skulle

lyfta; i undsigare fall i första, skulle de söka sig med puderskiam

det var en skinnarstånd brämassa, som blev i sätta bokar mellan kören
i brädet mellan kören o soptet

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för
folklivsforska-
ring vid Lunds
Universitet

M.11423:17.

Kastanje nötter, det bära i kläderna i fiskkoma mot växk.

en vagnskast vid. S.j. plockade kastanje nötter, och som han sale
de har förmågan att bota växk om man bär dem i kläderna, som
man hade på sig i kläderna. Man har även gjort den erfarenheten, att
den som hela dagen bär ombunksblad i skrona, i sommar lättare
och får en djupare sömn. En 80 årig fm, som led av sömkosthet, fick
sädes att bära ombunksblad i skrona, och vid söndagens taga en varmt
folbad i ombunksrot detrakt. Redan efter tre dagar kom hon och
besöktade att hon kunde åter sova godt, mot ryggväxk framföll
en man efter sin erfarenhet att han mot ryggväxk, att han fyllde
en säck med ombunksblad och om natten ligget på dem och
sovit, och redan natten efter besöktade han var renna tider
drögen på flykten. Jord och ^{sand} grus på sittplatserna startas radio-
aktiv i sitt inre. Vattnet som genom sippor sänder jord och
sand där efter samlas till en fäkkäder, är radiumhaltig.

Ombunksen växer horn bekant på fuktiga ställen, och man
anta att ombunksen som uppsäger detta vattnet blir radioaktiv.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet